

Šta je političko ponašanje?

Šta je “političko ponašanje”?

- “Skoro svi istraživači u području politike analiziraju institucije, a izbjegavaju analizu čovjeka.” G. Wallas (1909)
- Dugo vremena iz više razloga zanemarivana disciplina
- “Govoriti o politici, a ne obazirati se na ljudska bića, zapravo je najveća pogreška u našem političkom mišljenju”. W. Lippman (1922)
- Bihejvioralna revolucija u politikologiji

University of Montenegro

Šta je “političko ponašanje”?

- Psihološko stajalište?
- Sociološko stajalište?
- Politikološko stajalište?
- Ekonomsko stajalište?

Šta je “političko ponašanje”?

- “Politički fenomeni se mogu razumjeti jedino analizom s jedne strane ličnosti pojedinca i psihološkim procesima, a sa druge strane socijalnom strukturom i kulturom društva.” R. Lane
- Interdisciplinarnost kao osnova politikologije?

University of Montenegro

Primjer 9 osnovnih politikoloških područja u nastavnim programima SAD-a:

- Uvod u političke nauke
- Američka uprava i politika
- Komparativna uprava i politika
- Međunarodni odnosi
- Politička teorija
- Javno pravo
- Metodologija
- Javna uprava
- Političko ponašanje

Šta je “političko ponašanje”?

1. Usmjerenost na pojedinca
2. Utemeljeno na empirijskim istraživanjima
3. Praćeno statističkim mogućnostima
4. Područje istraživanja: izborna participacija i izborne preferencije
5. Predmet istraživanja analiza determinanti konkretne političke odluke pojedinca

Šta je “političko ponašanje”?

6. Analiza obuhvata socijalni položaj, konkretne interese i procese socijalizacije
7. Usmjerenost je na formirane osobine pojedinaca kao što su stavovi, vrijednosti, partijska identifikacija, crte ličnosti, itd.
8. Istražuje se uticaj medija na formiranje javnog mnjenja, pa samim tim i preferenciju birača
9. Analizira se mobilizacijska uloga partija
10. Analiziraju se društveni kontekst i institucionalni okvir

Klasični pristupi istraživanja ponašanja birača

- Merriam i Goswell – razlozi neizlaska na izbore – 1923. (prvi put primijenjena anketa)
- Robinson – razlike u odnosu na šire političke stavove – 1933. (reprezentativan uzorak za SAD)
- Rice (1928) – četiri problema:
  - Političko ponašanje je izraz političkih stavova
  - Razlike među različitim grupama (ekološka analiza)
  - Prostorna distribucija stavova
  - Promjene političke preferencije kroz vrijeme

Tri ključne rane studije:

- Paul Lazarsfeld,
The People's Choice, 1944.

—————→ • Sociološki uticaj

- University of Michigan,
The American Voter, 1964.

—————→ • Psihološki uticaj

- Antony Downs,
*An Economic Theory of
Democracy*, 1957.

—————→ • Ekonomski uticaj

Zajedničke karakteristike (Bartle i Griffiths):

- Većina birača ima stabilne predispozicije da glasa za određenu partiju
- Te predispozicije nisu nepromjenjive, već su rezultat određenog iskustva
- Za većinu birača, politike nije dio svakodnevnice

Političko-sociološki pristup

- “A cross on the ballot is an implicit statement of social identity” Harrop & Miller
- Paul Lazarsfeld, *The People’s Choice, 1944*
- Ohajo, Erie County
- Kako birači tokom kampanje donose odluku?

Političko-sociološki pristup

1. Prvi put korištena panel analiza
2. Mali broj ispitanika mijenja mišljenje usljed kampanje (4-8%)
3. Mediji imaju ulogu pojačivača stavova
4. Fenomen “dvostepene komunikacije”

Političko-sociološki pristup

- Izbor nije individualna već odluka referentne socijalne grupe
- Fenomen posebno naglašen u manjim socijalnim sredinama (socijalna podrška i pritisak)
- “Kod Amerikanaca je uobičajena misao da je čovjek jedino ono što misli da jest, misao koja odražava tipično američko vjerovanje u neograničene mogućnosti i tendenciju stalnog napredovanja. Mi smo našli upravo suprotno: čovjek misli politički onako kakav je socijalno. Socijalne karakteristike određuju političku preferenciju.”

Političko-sociološki pristup

- Kontradiktorne političke predispozicije vode neopredjeljenosti
- Marketinška upotreba koncepta
- *Ciljne skupine*

University of Montenegro

Rosijevi zaključci o političkom ponašanju:

- Problemi koji dominiraju u kampanji ne utiču bitno na opredjeljenje jer prolaze kroz filter
- Malo birača mijenja svoje opredjeljenje, a najčešće to čine najmanje zainteresovani
- Masovni mediji ne utiču na promjenu
- Lične osobine nisu značajno povezane sa izborom
- Opredjeljenost je povezana sa pripadnošću određenim socijalnim grupama
- Pripadnost primarnim grupama je bitnija od npr. ideologije ili ličnih karakteristika

Dva osnovna prigovora ovom pristupu:

- Danas je društvo razućdenije i socijalne veze slabe
- Kontekstualni pristup, nije uzročna veza između socijalnih grupa i izbora, veza je posredna

Do koje mjere ovaj pristup može
objasniti ponašanje birača u
Crnoj Gori?

Partija x pol

Partija/koalicija	Muški	Ženski
Jasno je! - Bošnjačka stranka - mr Ervin Ibrahimović	52.5%	47.5%
ZAJEDNO! Za budućnost koja ti pripada - Danijel Živković (DPS, SD, DUA, LP)	50.2%	49.8%
EVROPA SAD – MILOJKO SPAJIĆ	38.6%	61.4%
ALEKSA I DRITAN - HRABRO se broji!	51.5%	48.5%
ЗА БУДУЋНОСТ ЦРНЕ ГОРЕ (НОВА СРПСКА ДЕМОКРАТИЈА, ДЕМОКРАТСКА НАРО	52.3%	47.7%

*Crnogorska izborna studija 2023, MNES (statistički značajno na nivou $p < 0.05$)

Apstinencija x pol

Partija/koalicija	Muški	Ženski	*Crnogorska izborna studija 2023, MNES (nije statistički značajno)
Glasao/la	48.2%	51.8%	
Nije glasao/la	49.5%	50.5%	

Partija x godine

Partija/koalicija	18-34	35-54	55+
Jasno je! - Bošnjačka stranka - mr Ervin Ibrahimović	30.5%	40.7%	28.8%
ZAJEDNO! Za budućnost koja ti pripada - Danijel Živković (DPS, SD, DUA, LP)	29%	37.8%	33.2%
EVROPA SAD – MILOJKO SPAJIĆ	27.3%	38.4%	34.3%
ALEKSA I DRITAN - HRABRO se broji!	27.2%	38.9%	34%
ЗА БУДУЋНОСТ ЦРНЕ ГОРЕ	20.6%	22.4%	57%

*Crnogorska izborna studija 2023, MNES (statistički značajno na nivou $p < 0.01$)

Partija x nacija

Partija/koalicija	Crnogorac	Srbin	Bosnjak/ musliman	Albanac
Jasno je! - Bošnjačka stranka - mr Ervin Ibrahimović	6.8%	1.7%	89.8%	1.7%
ZAJEDNO! Za budućnost koja ti pripada - Danijel Živković (DPS, SD, DUA, LP)	73.9%	2.1%	19.3%	4.6%
EVROPA SAD – MILOJKO SPAJIĆ	53.6%	41.3%	1.7%	3.4%
ALEKSA I DRITAN - HRABRO se broji!	53.5%	36.9%	7.6%	1.9%
ЗА БУДУЋНОСТ ЦРНЕ ГОРЕ	9.3%	89.7%	0.9%	0

*Crnogorska izborna studija 2023, MNES (statistički značajno na nivou $p < 0.00$)